

HATTULA

Kyläkeskiviikko 17.2.2016

Suomen maatalousmuseo Sarka
Iina Wahlström & Elsa Hietala

Maakirjatalot

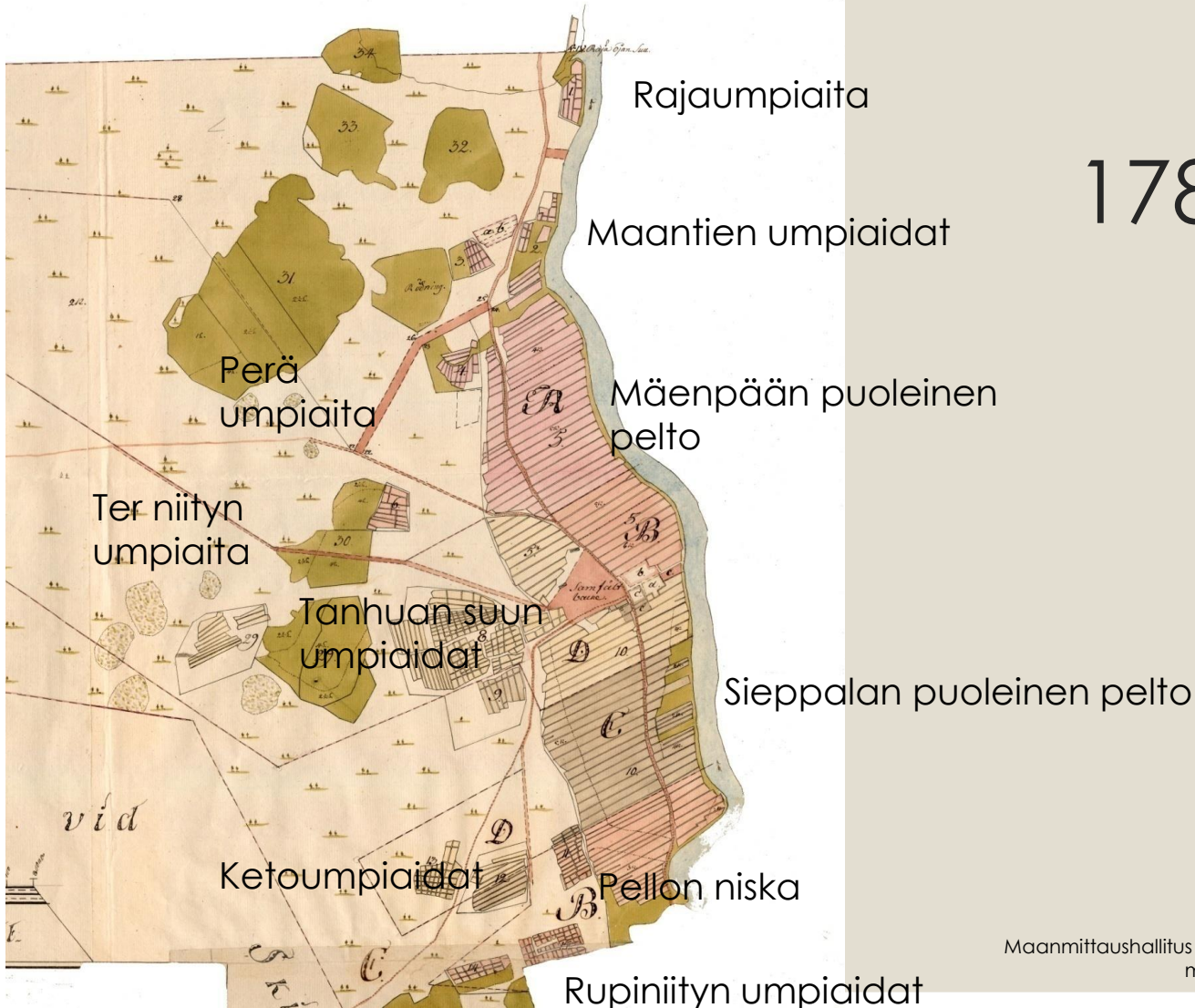
- Houkka (Matti Heikinpoika)
- Klemelä (Kleme Rekonpoika)
- Seppälä (Heikki Mikonpoika Hattula)
- Tuomola (Martti)

Kylätontti 1780-luvula

- Kaikki neljä taloa tiiviinä rykelmänä
- Myöhemmin Houkka, Seppälä ja Tuomola siirtyivät
- Ryhmäkylissä silloin tällöin tuhojaan tehneiden tulipalojen jälkeen saattoi helposti syntyä riitoja, missä tonttien rajat oikeastaan kulkivat. Hattulassa tällaista kiistaa oli käyty vuonna 1757

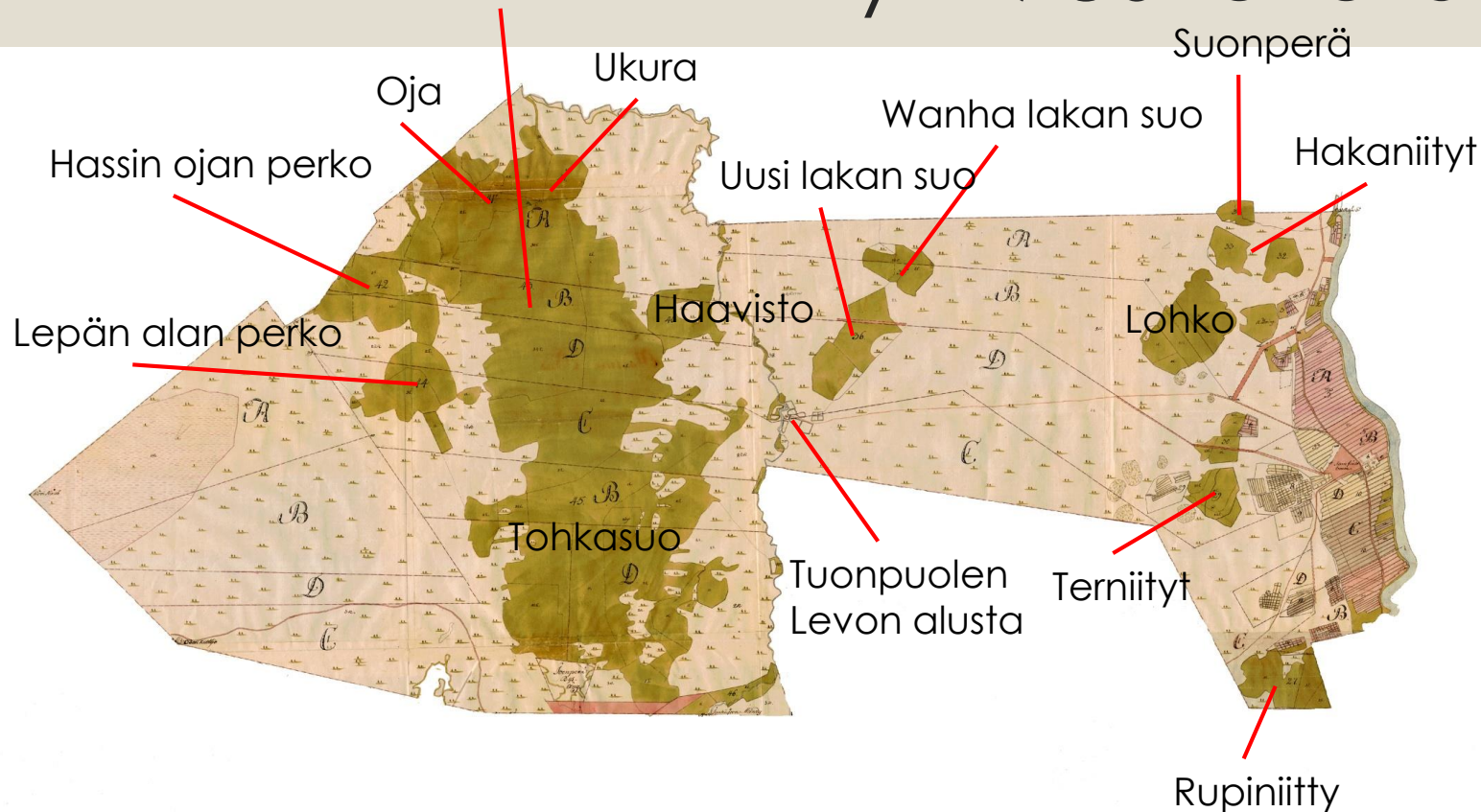

Pellot 1780-luvulla

Luontomaa ja
Nupun Lakia

Niityt 1780-luvulla

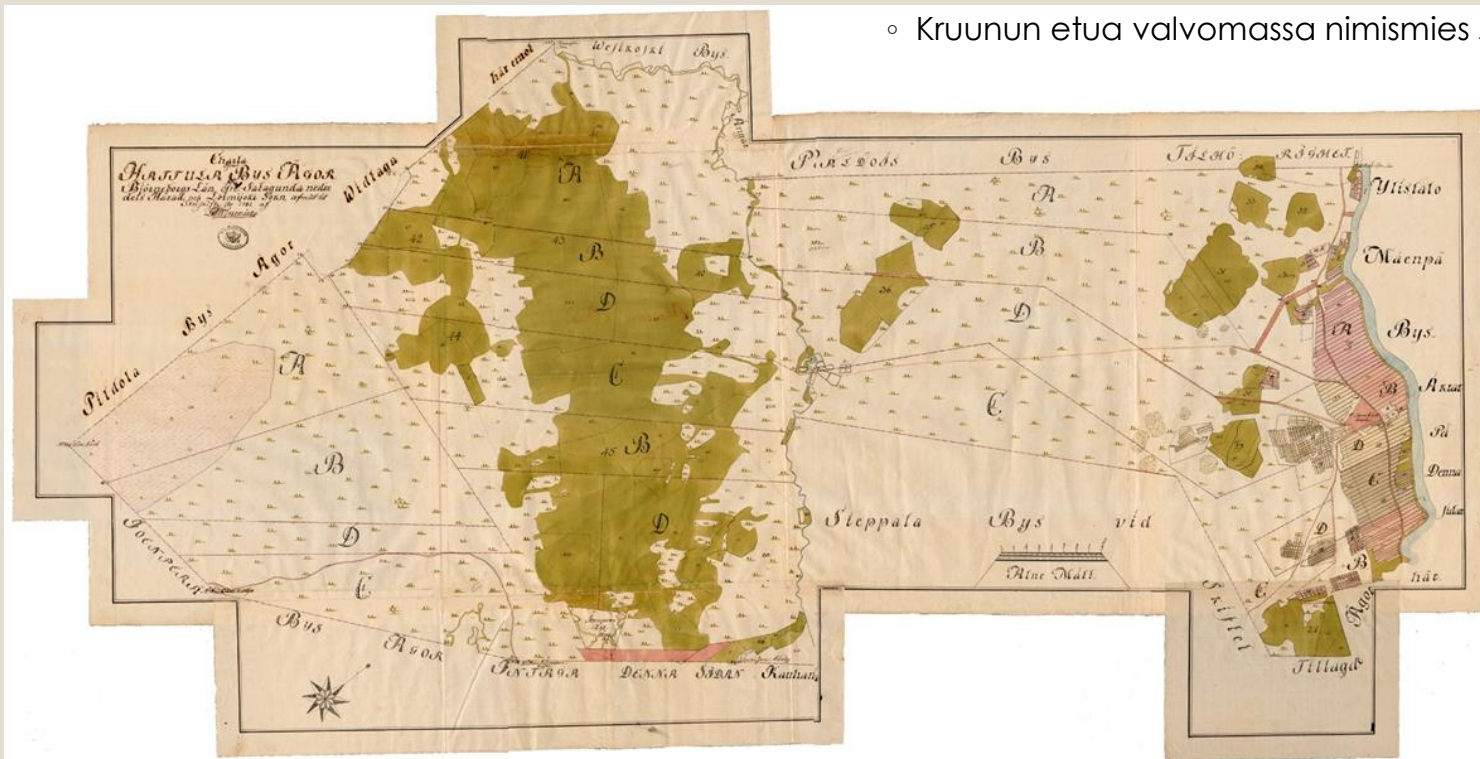

Kylän metsät

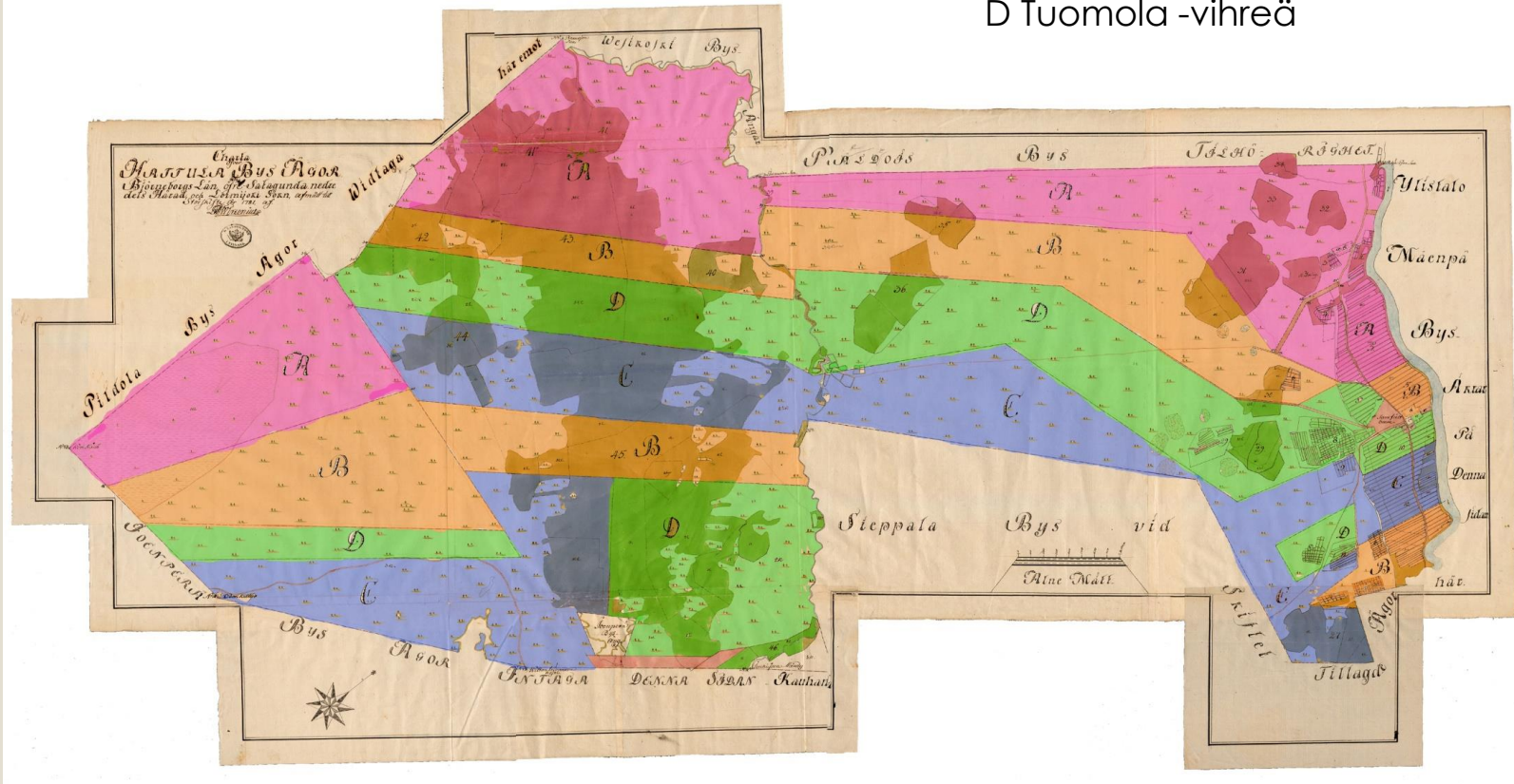
- 1631 tarkastusmaakirjassa mainitaan, että Hattulassa oli kohtalainen metsä kaikkiin tarkoituksiin
- Joenperäläinen isäntä vei Hattulan metsästä halkoja 2-3 kuormaa 1680-l
- 1700-l mainitaan, että metsää oli "riittävästi"
 - Mutta tämä saattoi tarkoittaa 25-45 ha/talo, mikä ei ole ihan valtavasti.
 - Vähäiset metsävarat merkitsivät ennen kaikkea puutetta kunnon tukkipuusta, jota tarvittiin rakentamiseen.
 - 1700-l lopulla hattulalaisetkin ostivat lähes säännönmukaisesti tukkipuunsa Korven kylästä

Isojako 1781-1791

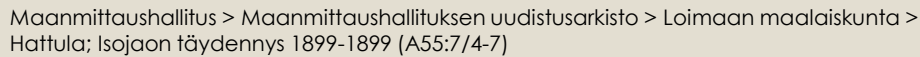
- Maat isojakoa varten mitattu 1781 ja 1782
- Daniel Wirzenius 30.7.1787 – paikalla:
 - Vääpeli Henrik Johan Elers Tuomolan haltijana
 - Kruunun talonpojat Henric Thomasson Klemelä ja Henric Thomasson Houcka
 - Seppälän puustellin puolesta kersantti Carl Gustav Lundgren sekä lampuoti Michel Jacobsson
 - Kruunun etua valvomassa nimismies Jacob Flodmarck

D Tuomola -vihreä

- Houkka, Seppälä ja Tuomola siirtyneet
- Ainoastaan Klemelä alkuperäisellä paikallaan

Houkan isännät

- Matts Houcka 1544-1576
- Jakob Mattsson 1577-1605
- Staffan Jakobsson 1606-1611
- Jakob Mattsson/Mikelson 1612-
- Klemet Jacobsson 1621
- Jacob Mikelsson 1622
- Klemet Mattsson 1624-1626, 1631
- Mikel Mattsson 1630-1638
- Clemet Thomasson 1642-1651
- Johan Mikelson 1656-1694
- Mårten
 - Edellisen poika
- Mikel 1696-1698
 - Edellisen poika
- Mårten Johansson 1695-1711
 - Edellisen poika
- Thomas Mårtensson 1712-1731
 - Edellisen poika
- Mårten Eriksson Knuutila 1732-1750
- Matts Mårtensson 1751-1775
 - Edellisen poika
- Henrik Tuomola 1776-1795
 - Edellisen vävy
- Josef Henriksson 1795-1813
 - Edellisen poika
- Johan Andersson 1814-1823
 - J. Henrikssonin lesken 2. mies
- Johan Josefsson 1823-1845
 - J. Henrikssonin poika
- Leski lapsineen 1845-1858
- Karl Gustav Johansson Wiikon perilliset 1859-1872
- Kaarle Vihtori Viuko 1873-1876
 - Edellisen tyttärenpoika
- Frans Juha Kaarlenpoika Ali-Nuoranne 1878-
 - K. Viuhkon lesken 2. mies
- Juho Houkka 1917-

Klemelä

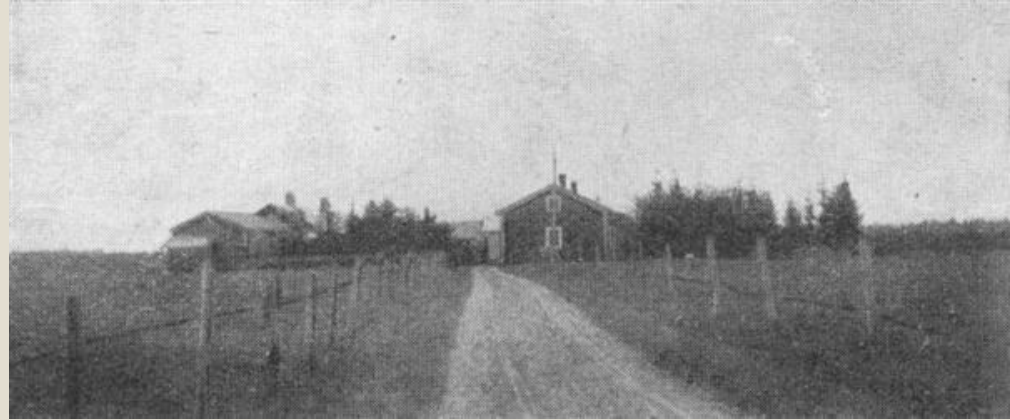

- 2/3 vanhaa ja 1/2 uutta manttaalia (pinta-ala ennen jakamista 217 ha)
- Kauhanojan Jaakolan rusthollin augmentti eli aputila
- Torppia: Rantala, Haavisto, Hakala
- Talon nimi ensimmäisen isännän mukaan

Klemelän isännät

- Clemet Grelsson 1540-1562
- Matts Klemetsson 1563-1593
- Jacob Larsson 1615-1634, 1636-1639
- Läänitetty kornetti Anders Getingille 1639-1651
- Kuului Loimaan vapaaherrakuntaan
- Clemet Nilsson 1656-1658
- Jacob Henriksson 1667-1702
- Johan Jacobsson 1702-1732
 - edellisen poika
- Thomas Johansson 1733-1757
 - edellisen poika
- Henrik Thomasson 1758-1793
 - Edellisen poika
- Michel Henriksson 1793-1803
 - edellisen poika
- Jacob Andersson Isoperhe 1803-1825
- Johan Johansson Yli-Hollo 1826-1843
 - Edellisen vävy
- Anders Andersson Maunu 1846-1865
 - J. Yli-Hollon lesken 2. mies
- Matts Johansson 1866-1883
 - J. Yli-Hollon poika
- Elias Gustafsson Tuomola 1886-1899
 - M. Johanssonin lesken 2. mies
- Arvid Ville Kallenpoika Aaltonen 1900-1902
- Juha Villiam Fransinpoika Houkka

Seppälä

- 2/3 vanhaa ja ½ uutta manttaalia (pinta-ala ennen jakamista 114 ha)
- Puustelli eli valtion virkatalo vuodesta 1685
 - Ruotuarmeijan upseerien ja aliupseerien puustelleja oli Suur-Loimaalla 1700-luvulla kymmenkunta. Näistä kaksi oli Hattulassa Seppälä majoittajan ja Tuomola kersantin puustelli
- Torppia: Ahola, Sillankorva, Lehtilä, Kulmala, Lähteenmäki, Ketola, Ojala
- Talon nimi ammatin mukaan

Seppälän isännät

- Henrik Michelsson Hattula 1540-1571
- Jöran Henriksson 1572-1581
- Läänitetty Lingård Stubbelle 1582-1586
- Erik Bertilsson 1588-1608
- Henrik Staffansson 1611-1612
- Staffan Jacobsson 1615-1634
- Jacob Bertilsson 1638-1639
 - Edellisen vävy
- Knut Staffansson 1646-1650
- Jacob Jacobsson 1656-1697

Seppälän haltijat ja lampuodit

puustelliksi 1685

Haltijat

- *Johan Dader 1718-19*
- *Petter Limatius 1721*
- *Simon Gustaf Tolpo 1724-27*
- *Henric Lillberg 1727-31*
- *Gabriel Rungius 1731*
- *Claes Johan Elers 1731-41*
- *Gustaf Widman 1741-42*
- Föraren Petter Fingerroos 1751-53
- Vääpeli Gustaf Elers 1754-58
- Vänrikki Karl Gustaf Krumhorn 1758-69
- Vänrikki Herman Blåfield 1770-84
- Vänrikki Johan Urban Hagelberg 1784-87
- *Gustaf Edelstam e Falander 1787-89*
- *Carl Wilhelm Elers 1802-10*
- Vääpeli Karl Fredrik Lindström 1802-09
- Vääpeli Johan Henrik Lindström 1810-13
- Vääpeli Karl Fredrik Lindström 1814-45

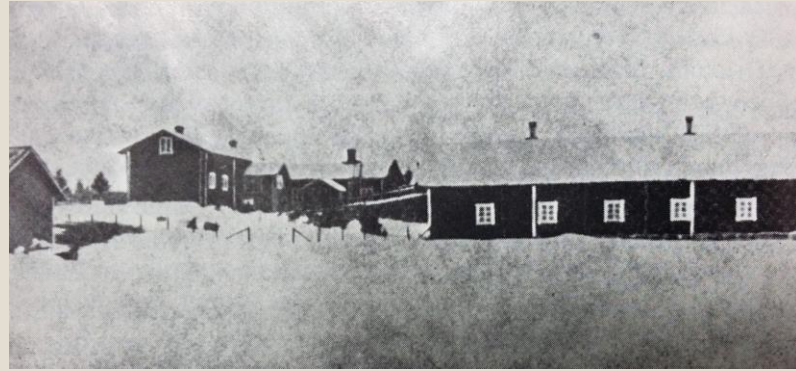
Lampuodit

- Mats Jacobsson 1698-1724
 - Edellisen poika
- Anders Mattsson 1725-1741
 - Edellisen poika
- Johan Andersson 1742-1760
 - Edellisen poika
- Michel Johansson 1761-1778
 - Edellisen poika
- Johan Sigfridsson
- Michel Jakobsson 1784-1791
- Michel Johansson 1793-1822
- Thomas Josefsson Berg 1823-1845

Seppälän vuokraajat

- Vuokraaja Johan Johansson
1845-1865
- Vuokraaja Jakob Wikström 1866-
- Vuokraaja J.E. Seppälä 1894-1930

Tuomola

Kuvassa nykyisen päärakennuksen paikalla sijainnut Tuomolan sotilasvirkatalo ennen purkamista. Oikealla näkyvä navetta oli koulutilan käytössä vuoteen 1935.

Kuva kirjasta: Loimaan maatalousoppilaitos 50 vuotta

- 2/3 vanhaa ja 1/2 uutta manttaalia (pinta-ala 92 ha)
- Puustelli eli valtion virkatalo vuodesta 1687
 - Ruotuarmeijan upseerien ja aliupseerien puustelleja oli Suur-Loimaalla 1700-luvulla kymmenkunta. Näistä kaksi oli Hattulassa Seppälä majoittajan ja Tuomola kersantin puustelli
- Torppia: Lund, Petäjoki, Teerimäki, Niemi, Renholm, Perälä, Levo, Mäkelä, Niittuinperä

Tuomolan isännät

- Märten 1540-1562
- Simon Mårtensson 1563-1575
- Thomas Simonsson 1576-1591
- Nils Thomasson 1592-1595
- Eskil Thomasson 1594-1610
- Jacob Thomasson 1611
- Thomas Nilsson/Mattsson 1617-1650
- 1654 under friherrskap
- Henrik Andersson 1664-1673

Tuomolan haltijat ja lampuodit

puustelliksi 1687

Haltijat

- Vääpeli Joonas Kiellmann 1690-luku
- *Conrad Rusk 1718-21*
- *Otto Johan von Spandekow 1723-28*
- *Anders Rebroen 1728-29*
- *Simon Gustaf Tolpo 1729-41*
- *Claudius Elers 1741-48*
- vääpeli Henrik Giermelin 1748-1752
- *Claes Johan Elers 1752-63*
- vääpeli Gustav Elers 1763-1773
- vääpeli Henrik Johan Elers 1773-1802
 - Edellisen poika
- vänrikki Georg Lilljerhausen 1802-10

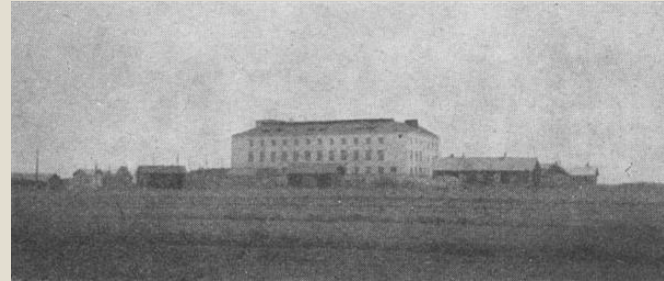
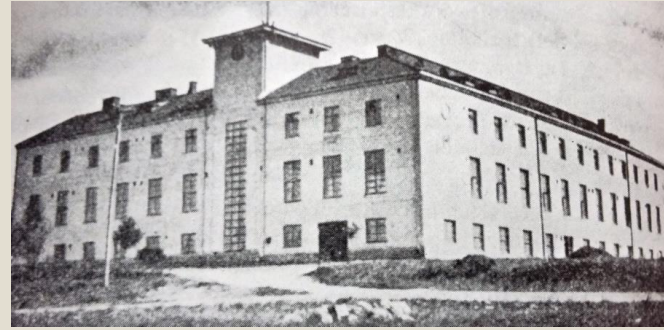
Lampuodit

- Henrik Henriksson 1685-1731
- Jacob Henriksson 1732-1753
 - Edellisen poika
- Johan Eriksson Lyly 1758-1763
 - Edellisen veljenpoika
- Adam Mattsson 1768-1778
- Michel Johansson 1778-1797

Tuomolan vuokraajat

- Vuokraaja Johan Johansson
- vuokraaja Johan Johansson 1845-1865
 - Edellisen poika
- vuokraaja Johan Karlsson Mölsi 1867-1871
- vuokraaja Michael Erland Johansson Vainiotasku 1870 - 1904
 - Edellisen lanko
- Vuokraaja Juha Eerlanti 1905 –
 - Edellisen poika
- Vuokraaja Frants Lyly - 1928

Maamieskoulu

Hattulan asukkaat 1749

Hattula Clemola

B. Thomas Johansson 38
H. Walborg Bertilsdr. 35
Sn. Henrich Thomasson 11
Dr. Maria Thomasdr. 7
Dr. Walborg 4
Gl. W. Karin Mattzdr. 71
Drg. Erich Bertilsson 17
Anna Thomasdr.
W.h.gl.Dr.Sigfred Söderberg
46
Sold.N.78 Johan Svahn
Hu. Brita Mattzdr. 27
Greta Henrichsdr. 62

Hattula Tuomola

B. Jacob Henrichsson 60
Br. Jöran Henrichsson 55
Pig Walborg Henrichsdr. 34
Gl. W Sara Jacobsdr. 84
Drg. Bertil Andersson 22
Sergeant Elers Änckia Anna
Forsten 38
Claes Johan Claess: Elers 14
Gustav Claess: Elers 12
Ulrica Claesdr. 5
Hanna Claesdr. 3
Fältwäb: Henrich Giermelin
Ea. Anna Pählsdr.

Hattula Seppälä

B. Johan Andersson 36
Anna Samuelsdr. 36
Michel Johansson 9
Jacob son 6
Matts son 2
Sr.Pig Gertrud Mattzdr. 62
dg. Jöran Mattzson f.Br. 62
Pig. Gertrud Andersdr 34
Dr. Maria Johansdr
S. Anders Johansson
Fourier Petter Fingerroos 40
Mad Beat. Cath. Wittman
Inh. Ea. Karin Mattzdr. 65
Ea Maria Mattzdr. 74

Hattula Houcka

B. Mårten Erichsson 67
Hu. Anna Mattzdr 65
Mattz Mårtensson 36
Karin Henrichsdr. 23
Dr. Anna Mattzdr. 5
Mattz Mattsson 3
Maria dotter 2 M
Michel Mårtensson 25
Gl. Thomas Henrichsson

Yht. vuonna 1749 49 henk., vuonna 1800 n. 70 henk., vuonna 1850 n. 238 henk.

Muuta väkeä

- Pitäjän seppä Carl Johansson 1820-1840-luvuilla
- Itsellinen, jahtivouti Heikki 1710-luvulla
 - Jahtivouti oli Suomessa 1800-luvun lopulle asti valtion virkamies, jonka tehtäviin kuului suurpetojen metsästyksen järjestäminen ja valvonta sekä metsäpalojen sammuttamisen organisointi. Yleisesti jahtivoudit olivat tavallisia talonpoikia, jotka nimismies valitsi tätä hallintoa avustavaa tehtäväänsä hoitamaan.
- Pitäjän räätäli Joeli Mattsson Silfver, jonka koko kuusihenkinen perhe kuoli 1868-1869
- Suutari Anders Pettersson 1700-1800-lukujen taitteessa
- Entisiä sotilaita

Jalkaväkiruodut

- Hattulan taloista Houkka ja Klemelä varustivat vuoden 1700 ruodutusluettelon mukaan Turun jalkaväkirykmentin "Loimaan komppaniaan" sotamiehen no 78. Sotamies oli tuolloin nimeltään Heikki Matinpoika Hattula ja torppa sijaitsi Hattulassa.
 - Matts Finna 1716-20
 - Bertil Simonsson Hattman 1727-50
 - Johan Davidsson Svan 1750-1758
 - Michael Ahlrot 1758-89
 - Johan Finsk 1789-1804

Torpparit

- Vanhimmat torpat perustettiin 1770-luvun lopussa
- Ensimmäinen torppari Adam Mattsson, Sieppalan kylän sotilaan poika
- Torppareiden määrä nousi vähitellen, enimmillään torppia 21 oli juuri ennen 1860-luvun nälkävuosia
- Vanhimmat torpat Houkalla, Tuomolalla ja Seppälällä

Houkan ja Tuomolan torpat

[illegible]

Seppälän ja Klemelän torpat

[illegible]

Houkan torpat

- Lintula
- Kettula
- Ojala
- Jokela
- Kujala

Tuomolan torpat

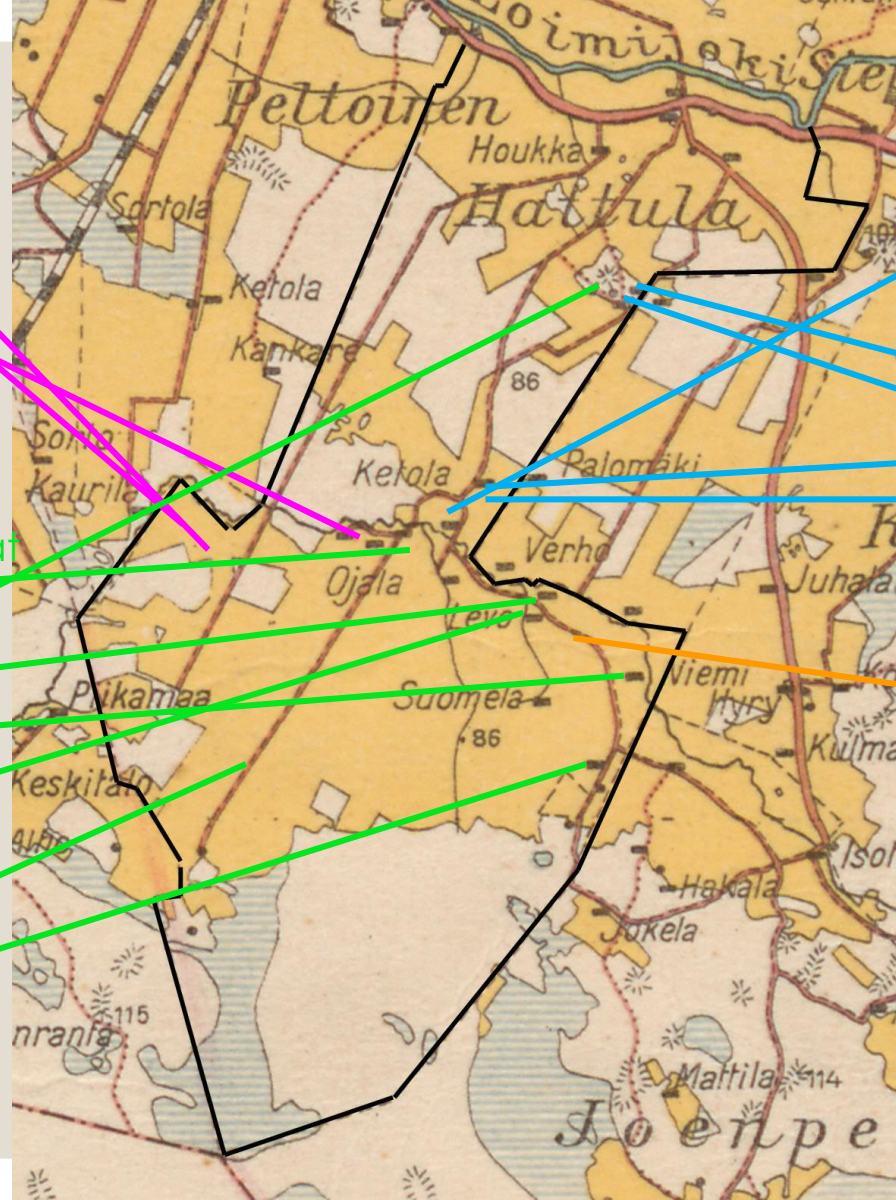
- Petäjoki
- Teerimäki
- Lund
- Niemi
- Renholm
- Levo
- Perälä
- Mäkelä
- Niituinperä

Seppälän torpat

- Ahola
- Sillankorva
- Lehtilä
- Kulmala
- Lähteenmäki
- Ketola
- Ojala

Klemelän torpat

- Rantala
- Haavisto
- Hakala

Hattulan kylä

Loimaan lehdessä julkaistu tiivistelmä esitelmästä

Hattulan kylä sijaitsee Loimijoen varrella Mäenpään, Sieppalan, Joenperän, Piltolan, Vesikosken ja Peltöisten kylien ympäröimänä. Se on osa vanhaa Ylistaron neljänneskuntaa ja maakirjojen pidon alusta saakka, 1540-luvulta, kylässä on ollut neljä taloa. Hattulan kantatalot ovat nimeltään Houkka, Klemelä, Tuomola ja Seppälä. Kylän kehitykseen ovat oleellisesti vaikuttaneet sotilasvirkataloiksi 1600-luvun lopulla nimetyt Tuomolan ja Seppälän talot.

Koko Suur-Loimaa kuului 1600-luvun lopulla organisoituneen ruotujakolaitoksen piirissä alueeseen, joka varusti kruunun sotaan Turun jalkaväkirykmentin niin sanotun Loimaan komppanian. Kaikki perintötilat osallistuivat ruotujen varustamiseen yleensä kahden - kolmen talon ryhmissä. Myös komppanian upseereista kymmenkunta sijoitettiin virkataloihin Loimaalle. Upseerien virkataloista peräti kaksi sijaitsi Hattulassa kun käyttöön lunastettiin Tuomolan ja Seppälän talot. Tuomolasta tuli kersantin ja Seppälästä majoittajan puustelli. Käytännössä kaikki upseerit eivät virkatalossaan asuneet, vaan tilaa viljelivät vuokraviljelijät eli

lampuodit ja upseerit saivat osan palkastaan tilan tuotteista.

Kylässä tehtiin isojakko vuosina 1781–1791. Isojaon tarkoituksena oli purkaa vanha sarkajakoinen viljelyjärjestelmä ja jakaa maat viljelyn kannalta tehokkaammin suurempiin peltolohkoihin. Samalla jaettiin osakkaille eli kylän taloille myös omistukset niityistä ja metsistä. Hattulan isojakko sujui suhteellisen sopuisasti – tuolloin jo virkatalonsa eduista huolissaan ollut vääpeli Henrik Johan Elers tosin teki jaosta vielä jälkikäteen oikaisuvaatimuksen. Kylän isojakko vietettiin päätökseen isojaon täydennyksessä vuonna 1898.

Isojaon seurauksista merkittävimpiä oli torppariasutuksen yleistyminen. Torppien, eli vuokratilojen perustaminen kylän maille oli ollut laillista jo jonkin aikaa ennen isojakkoa. Kylän yhteisille maille perustettavat torpat olivat kuitenkin olleet harvassa, sillä niiden hyväksymiseen tarvittiin yhteisymmärrys kaikilta kylän taloilta. Kun tiloilla isojaon jälkeen oli omat maat, ne saattoivat antaa niitä vuokralle helpommin. Torpat vastasivat myös 1700-luvun lopulta lähtien voimakkaan väestönkasvun aiheuttamiin tarpeisiin.

Hattulan ensimmäinen torppari oli Tuomolan tilan lampuoti Adam Mattsson. Vuonna 1778 hän irtisanoutui koko tilan vuokrauksesta ja perusti torpan Houkan tilan maille. Adamin torppa mainitaan myös jo isojaon aikaisessa jakotapahtuman pöytäkirjassa. Pian tämän jälkeen myös muiden talojen maille alettiin perustaa torppia: 1700-luvun puolella kylällä oli viisi torppaa, kaikilla muilla taloilla paitsi Klemelällä. Klemelän ensimmäiset torpat perustettiin 1810-luvulla. Adamin torppa sijaitsi Loimijoen varressa Peltöisten kylän rajalla. Myöhemmin torpat keskittyivät erityisesti Hattulanmäen alueelle ja Petäjoen varteen.

Enimmillään Hattulan kylässä oli torppia 1860-luvulla juuri ennen pahoja nälkävuosia 1868–1869. Torppia oli tuolloin 23 – Tuomolalla kahdeksan, Seppälällä seitsemän, Houkalla viisi ja Klemelällä kolme. Manttaaliluvultaan kaikki talot olivat samanarvoisia, mutta vuokraviljelmien viljelyä ja hyödyntämistä ehkä helpottivat useammat vuokralaiset. Nälkävuodet ja niihin liittyvät tautiepidemiat iskivät kylän väkeen kovalla voimalla, kulkutaudit niittivät kokonaisia perheitä, kuten Niemen torpan ja pitäjän räätälin kuusi-henkiset perheet.

Tuomolaa ja Seppälää vuokrattiin 1900-luvulle saakka, kunnes entinen Tuomolan tila luovutettiin vuonna 1928 maatalouskoulun perustamista varten Lounais-Suomen savialueen maamieskoulun kannatusyhdistyksen käyttöön. Koulu aloitti toimintansa vuonna 1931 ja sijaitsee paikallaan edelleen toimien osana Loimaan ammatti- ja aikuisopiston koulutilaa.

Lähteitä

- Veikko Laakso: Suur-Loimaan historia, osat I ja II
- Suomen sukuhistoriallisen yhdistyksen kuvatietokanta www.sukuhistoria.fi (kirkonkirjat)
- Kansallisarkiston digitaaliarkisto <http://digi.narc.fi/digi/> (kirkonkirjat, kartat)
- Maanmittaushallituksen arkisto (kartat)
- Timo Verho: Loimaan talonpoikaissuvut 1540-1870
- Loimaan maatalousoppilaitos 50 vuotta
- Suomen maatilat III (1932) (<http://sukutilat.sarka.fi/>)
- Loimaan maamieskoulu 75 vuotta